

ЛЕКЦЕ 10
НЄКОЛІКАНАСОБНЄ ВЄТНЄ ЧЛЕНУ. ПОМЛЄКА ВЕ ВЄТЄ ЈЕДНОДУХЄ

НЄКОЛІКАНАСОБНЄ ВЄТНЄ ЧЛЕНУ (NVČ)/ОДНОРІДНІ ЧЛЕНІ РЕЧЕННЯ

Тýкајі се тєхож слова ве вєтє, одповідајі на тутєж отáзку а висловујі се с інтонаці вýчту або протікладу. Мусєјі бýт тєхож друху јак дле смýслу так і граматіcky, а мусєјі бýт на тєжє úровні рїзєні ве вєтє:

- a) Тут були **і авіатори, і танкісти, і артилеристи**. (О. Гончар.) **X nelze “й офіцери”** neboť jde o pojem jiného druhu než předchozí slova;
- b) Люблять жінки свою ланкову за слово тверде, за веселу вдачу й надійну дружбу. (А. Шиян.) **X nelze:** “за слово тверде, за веселу вдачу і що вона надійна подруга” — protože větný člen a vedlejší věta nemohou být rovnoprávné;
- c) Наш обов’язок — сумлінно **вчитися і допомагати батькам**. **X nelze:** “...сумлінно вчитися і **допомога** батькам” — neboť substantivum a neurčitý tvar slovesa nejsou stejnorodé.

Нєколіканасобнє вєтнє члену јсону холє (выјáдренє једнім плновýзнамовým словем) або розвітє (выјáдренє групину слов). Је мези ними соураднý вztah, выјáдренý:

- a) bez pomoci spojek: Ми чуєм трав зелений **крик**, дощів задумані **рефрени**. (І. Драч.);
- b) pomocí souřadících spojek i, ta, a, ale, проте, зате, однак, все ж, або, чи:
1. І так **свіжо і синьо у небі й душі**, тільки никнуть квітки посмутнілі. (В. Сосюра.);
2. **Вирветься крик чи іржання та й знову у шумі зіллється**. (П. Тичина.);
- c) pomocí opakovaných souřadících spojek i... i, та... та, або... або, чи... чи, то... то, ні... ні (taková spojka se opakuje dvakrát nebo vícekrát za sebou): **І сонце, й день, і вишня в цвіті, і творчості крилата мить**. (П. Тичина.);
- d) pomocí párových souřadících spojek не тільки... а й; як... так і; хоч... але; якщо не... то (první část spojky stojí před prvním stejnorodým větným členem, druhá část před druhým): **Мужню силу хоч похилить горе, та не зломить, в підлість не поверне**. (І. Франко.)

Pokud věta jednoduchá obsahuje dva nebo více **podmětů, přísudků** či **předmětů**, jsou všechny stejnorodé.

1. Ми віддамо Вітчизні всі **пориви, і дум політ, і силу наших рук**. (В. Сосюра.)
2. В своїй хаті своя **й правда, і сила, і воля**.
3. В яру колись гайдамаки табором **стояли, лагодили самопали, ратища стругали**.
4. Наша **дума, наша пісня не вмере, не загине**. (З тв. Т. Шевченка.)

Прївлáсткы mohou бýт stejnorodé i nestejnorodé (**важка, чорна хмара** і **важка чорна хмара**).

Прївлáсткы јсону нестєјнородє, pokud charakterizují týž předmět z různého úhlu pohledu (**безмежний** [розмір] **золотий**[забарвлення] **пшеничний** [культура] лан);

Stejnodoré jsou, pokud charakterizují předmět v jednom smyslu (například v pozitivním: **холодна, чиста, смачна вода**.) Stejnodoré jsou i tehdy, jestliže jsou výčtem vlastností (**сині, червоні, фіолетові смуги**).

Stejnodoré přívlastky lze obvykle nahradit jedním slovem (**важка, чорна хмара** — **знітюча; сині, червоні, фіолетові смуги** — **різнобарвні**). Vyslovují se s výčtovou intonací.

1. Світало. **Голубі, сині, фіолетові, рожеві** [різнобарвні] пасма снувались над горами. (І. Цюпа.)
2. Знову потекли **теплі, лагідні, задумливі** [приємні] дні. (В. Козаченко.)
3. **Кругом хати росли старі велетенські волоські** [неоднорідні: у різних планах] горіхи. (І. Нечуй-Левицький.)
4. **Вся кучерява долина здається залитою буйними зеленими морськими прозорими** [у різних планах] хвилями. (І. Нечуй-Левицький.)

Прївлáсткы јсону stejnorodé, pokud první stojí nerozvitý přívlastek a druhý je rozvitý (**літній, залитий сонцем день**). Pokud je postavení opačné, jde o přívlastky nestejnorodé (**залитий сонцем літній день**).

Прївлáсткы stojící po rozvíjeném slovu, jsou obvykle stejnorodé: **Твої очі — як те море супокійне, світляне**. (І. Франко.)

Прїсловечнá урчєні jsou stejnorodá pouze tehdy, pokud vyjadřují výčet (у парках, садах і лісах; **вранці, вдень і ввечері; радісно, весело, із запалом**). Jestliže různým způsobem charakterizují děj, jsou nestejnorodá (**вранці у парку радісно**). Stejně jako ta, která sice odpovídají na stejnou otázku, avšak navzájem se doplňují, jsou na sobě závislá (**на галявині в лісі**).

INTERPUNKČNÍ ZNAMÉNKA VE VĚTÁCH S NĚKOLIKANÁSOBNÝMI VĚTNÝMI ČLENY

Čárka se PÍŠE

- Mezi NVČ obvykle píšeme čárku, přičemž opakovaná spojka nemá vliv na psaní čárky: **Я живу, і борюсь, і творю для людей.** (В. Забаштанський.)

Čárka se NEPÍŠE

- Mezi dvěma NVČ, pokud jsou spojeny spojkou *i(ї), та (=i), або, чи*: **На розпутті кобзар сидить та на кобзі грає.** (Т. Шевченко.)
Розор! Jestliže je spojka **та** užita ve významu **але**, pak se čárka píše: **Тече вода в синє море, та [але] не витікає.** (Т. Шевченко.)
- Mezi dvěma nerozvitými NVČ, spojenými opakující se spojkou **і... і, ні... ні**, jestliže jde o ustálené spojení typu: *і сміх і гріх, і сьак і так, і вдень і вночі, ні вдень ні вночі, ні світ ні зоря, ні се ні те, ні сіло ні впало, ні живий ні мертвий, ні пуху ні пера, ні в тин ні в ворота, ні за що ні про що, ні слуху ні духу* apod: **Світ який — ні краю ні кінця!** (В. Симоненко.)

ПОМІЛКА

- Pokud druhý větný člen stojí v protikladu k prvnímu (lze před ním napsat odporovací spojku **а, але**), vyjadřuje příčinu, následek, doplnění, náhlou změnu události:
1. **Хай вітер в вічі, умри — [але] не стій!** (М. Бажан.)
2. **Було колись — [та] минулося, не вернеться знову.** (Т. Шевченко.)

STŘEDNÍK

- Někdy se mezi široce rozvitými nebo obsahově vzdálenými NVČ píše středník:
Сидить батько кінець стола, на руки схилився; не дивиться на світ божий; тяжко зажурився. (Т. Шевченко.)

ZOBECŇUJÍCÍ SLOVA A INTERPUNKČNÍ ZNAMÉNKA

U NVČ může stát ve větě zobecňující slovo, jež je tímž větným členem, jako NVČ. Zobecňující slovo nahrazuje všechny NVČ. Nejčastěji se v roli zobecňujících slov užívají slova **все, всі, ніхто, ніщо, скрізь, усюди, завжди, ніколи, ніде** apod.

Zobecňující slovo může stát před NVČ i po nich.

Pokud je ve větě zobecňující slovo, píše se před NVČ dvojtečka, a po nich pomlčka:

1. **Голос Духа чути скрізь: по курних хатах мужицьких, по верстатах ремісницьких, по місцях недолі й сліз.** (І. Франко.)

2. **5. Луки, гори, пишні сади — все зелене і приишкле.** (О. Гончар.)

Pokud jsou mezi zobecňujícím slovem a NVČ užita jiná slova a části vět, píše se dvojtečka před prvním NVČ: **Скрізь червоно: на небі, і на узгір'ях, і на горі.** (Марко Вовчок.)

Někdy jsou NVČ z obou stran odděleny pomlčkou. V takovém případě se NVČ vyslovují se zvýšenou intonací: **І все те — і штормуюче море, і голубіюче небо, і далекі, ледь окреслені хмари — пройняте легеньким серпанком рухливого туману.** (Ю. Збанацький.)

Občas, nejčastěji v administrativním a vědeckém stylu, se před NVČ píše dvojtečka i tehdy, kdy ve větě není zobecňující slovo (jeho roli zde plní sloveso). Taková dvojtečka však není nutná:

1. **На пароплав, що пливе по річці, діють: сила тяжіння, виштовхувальна сила води, сила тяги гвинтів, сила опору води.**

2. **На простому, батьком змайстрованому столі їх чекає: і святий хліб, і картопля, і варена кукурудза, і голубці.** (М. Стельмах.)

Pokud u zobecňujícího slova stojí slova **а саме, як-от, наприклад**, pak se před nimi píše čárka, po nich dvojtečka: **Всяке птаство, як-от: деркачів, перепілок, куликів, курочок — можна було викосити косою в траві.** (О. Довженко.)

1. Спробуйте правильно розставити розділові знаки у реченнях:

- 1) Я найбільше захоплююся такими шкільними предметами математикою історією інформатикою.
- 2) Мене цікавить тут усе і книги і журнали і газети.
- 3) На будинках на деревах на парканах всюди червоний відблиск.
- 4) Ми вивчали різні поезії Т. Шевченка як от: «Заповіт», «Садок вишневий коло хати», «За сонцем хмаронька встає».
- 5) І все це і річка і дерева і трава нагадувало мені далекі дні.

2. Перебудувати речення, щоб узагальнювальне слово стояло перед однорідними членами речення.

- 1) І родина, і школа, і мисливці – усі повинні піклуватися про охорону нашої чарівної природи.
- 2) Рідні місця, знайомі хатки, садки, доріжки – усе те миготить в очах, у голові думки будить...

3. Знайдіть помилки в пунктуації. У разі потреби скористайтеся довідкою.

1) Ще мить тому і земля і небо й гори були сірими, неначе вкриті шаром попелу. (Максим Кідрук "Бот".)

Між однорідними членами, з'єднаними повторюваними (двічі й більше) сполучниками і...і (й... й), та... та, ні... ні (ані... ані), то... то, чи... чи, чи то... чи то, або... або, не то... не то, хоч... хоч ставиться кома.

2) Похмуро поглядаючи в мій бік, хлопець смикнув із землі листок подорожника, засунув до рота, і почав жувати. (Ірен Роздобудько "Арсен".)

1. Кома ставиться між однорідними головними та другорядними членами речення, крім означень, з'єднаними безсполучниковим зв'язком, як непоширеними, так і поширеними:

2. Кома не ставиться, якщо єднаний (і, й, та = і) або розділовий (чи, або) сполучники вжиті один раз

3) Потім один по одному до тебе підходять дітлахи, підлітки, юнаки, і дорослі, щоби з тобою сфотографуватися. (Ірена Карпа "Фройд би плакав".)

Між однорідними членами речення кома не ставиться, якщо сполучник і (й), або, чи, та (= і) вжитий один раз.

4) Хлопчик мав гарну фігуру широкі груди міцні ноги накачаний прес. (Максим Кідрук "Бот".)

1. Якщо у реченні є узагальнюєче слово, то перед однорідними членами ставиться двокрапка.

2. Ставиться кома між однорідними головними та другорядними членами речення, крім означень, з'єднаними безсполучниковим зв'язком, як непоширеними, так і поширеними.

5) Можна виокремити жінок, які стоять тут головню не для того, щоб позбутись непотребу, й заробити, а й щоб отримати порцію сонця на кінчик носа, й поспілкуватись із сусідками тимчасовими, й постійними. (Петро Яценко "Дерево боджі".)

1. Після узагальнювального слова перед однорідними членами речення ставиться двокрапка.

2. Між однорідними членами речення кома не ставиться, якщо сполучник і (й), або, чи, та (= і) вжитий один раз.

6) Льокен перекинув через стіну свій компактний рюкзак і накрив колючий дріт тонким, вузьким, гумовим килимком. (Ю Несбьо "Таргани".)

Кома не ставиться між неоднорідними означеннями, що характеризують предмет з різних боків.

7) Нарівні з вікном тьмяно білили припорошені пилом, розквітлі акації. (Олесь Гончар "Жайворонок".)

Кома не ставиться, якщо дієприкметниковий зворот уживається перед прикметником чи дієприкметником.

8) В кімнату зайшла мати: висока, чорна й незмірно худа така, якою стане через п'ятнадцять років сама Олександра. (Валерій Шевчук "Дім на горі".)

Коли однорідні члени з попереднім узагальнювальним словом стоять у середині речення, то перед однорідними членами ставиться двокрапка, а після них — тире, якщо далі продовжується просте речення.

9) А зараз я піду, посплю, бо попереду безсонна ніч... (Микола Братан "Танго над лиманом".)

Між двома дієсловами в однаковій формі, перше з яких указує на рух, а друге — на мету цього руху, кома не ставиться (відповідно такі члени речення не є однорідними).

10) Попереду й позаду ліворуч та праворуч, скрізь, куди не глянь, простяглися безмежні простори незайманих дюн. (Максим Кідрук "Подорож на Пуп Землі".)

Якщо однорідні члени речення з'єднані сполучниками і (й), та (=і) в пари, то кома ставиться тільки між парами.

OPAKOVÁNÍ PRAVOPISU SPOJEK

1. Запишіть сполучники разом, окремо або через дефіс.

Та...й, тому...що, ото...ж...бо, при...чому, мов...би...то, коли...б...то, от...же, так...що, після...того...як, ні...ж, не...мов...би...то, як...би, тільки...но, тим...часом...як, тоб...то, за...тим...що, тільки...що, або...що, у...міру...того...як, тако...ж, через...те...що, не...мов...би, хоч...би, тож...то, при...тім, ото...ж, коли...б, тому...то, як...що, наче...б...то, для...того...що...б, не...наче...б,

2. Поєднайте всі частини, утворюючи таким чином складнопідрядні речення.

Я вивчаю українську. + тому що + Я хочу працювати в Україні
Ти прийдеш до мене в гості + якщо ... то + я приготую смачний обід
Вона на мене подивилася + ніби+ вона мене вперше бачила
Я поїду у Францію + щоб + я буду вивчати французьку
Ти працюєш на цій фірмі + відколи + ти не маєш часу на друзів
Ти мене запросиш + коли + я прийду до тебе в гості
Ти мені подобаєшся + хоча+ в тебе поганий характер
Ти йдеш на роботу + якби... то + то встаєш о сьомій